

5

ΚΩΝΣΤ. Β. ΧΙΩΛΟΣ

δρ Νομικῆς

ΕΞΕΧΟΝΤΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

Τό Έλληνικώτατον Μελένικον μέ τήν ἀναφισθήτητον βιζαντινήν του παράδοσιν, μέ τάς ἔδομήκοντα περίπου ἐκκλησίας του, μέ τά τέσσαρα περιώνυμα Έλληνικά σχολεῖα του, ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ὁ προμαχῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ φωτοδότις πηγὴ πολιτισμοῦ, διακρινόμενον διά τήν πνευματικήν του παράδοσιν.

Εἰς τό Μελένικον ἐκαλλιεργήθησαν πολύ τά Γράμματα. Ἡδη ἀπό τοῦ ἔτους 1880 ἐλειτούργει ἐκεῖ καὶ ἀνώτερον Ἑλληνικόν Σχολεῖον. Τό 1913 λειτουργοῦσαν εἰς τό Μελένικον ἔξατάξιον Ἑλληνικόν δημοτικόν σχολεῖον μέ 180 μαθητάς καὶ 8 διδασκάλους, παρθεναγωγεῖον μέ 180 μαθητρίας καὶ 4 διδασκαλίσσας, τετρατάξιον ἡμιγυμνάσιον μέ 60 μαθητάς καὶ 4 καθηγητάς καὶ νηπιαγωγεῖον μέ 40 νήπια καὶ μίαν διδασκάλισσαν.

Ἐπί Τουρκοκρατίας τά σχολεῖα τοῦ Μελενίκου λειτουργοῦσαν κανονικῶς καὶ μέ πλῆρες προσωπικόν. Τοῦτο καθίστατο δυνατόν χάρις εἰς τήν συνδρομήν τῶν κατοίκων του καὶ εἰς τήν γενναίαν ἀριθμήν τῶν διαδιούντων εἰς τήν Αὐστροουγγαρίαν πλουσίων Μελενικίων, οἱ ὅποιοι συνιστοῦσαν ἐκεῖ τάς Κοινότητάς των (Κομπανίας). Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ φιλοπατρία τῶν διαδιούντων εἰς τήν ξένην Μελενικίων, ὥστε ἔστελλον γενναιοδώρως τάς οἰκονομίας των εἰς τήν γενέτειράν των διά τήν συντήρησιν τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν σχολείων καὶ τῶν ὄλλων εὐαγῶν ίδρυμάτων τοῦ Μελενίκου.

Τά σχολεῖα τοῦ Μελενίκου συνετηροῦντο μέ εἰδικήν φροντιστικήν πού ἐπεβάλλετο ἐκάστοτε ἀπό τό κοινόν Μελενίκου. Ὁ Μητροπολίτης ἦτο ὁ γενικός ἐπόπτης καὶ ἐλεγκτής δι' ὅλα τά ζητήματα πού ἀφοροῦσαν τά σχολεῖα ἢ τήν ἐκκλησίαν ἢ καὶ αὐτήν ἀκόμη τήν Κοινότητα.

Οἱ φιλοπρόοδοι κάτοικοι τοῦ Μελενίκου πού ἐφημίζοντο διά τήν ἐργατικότητα, τήν φιλοξενίαν καὶ τόν πατριωτισμόν των, οὐδέποτε ἔπαιυσαν νά καλλιεργοῦν τά Γράμματα καὶ νά λατρεύουν τάς Μούσας. Οἱ πλεῖστοι ἔξι αὐτῶν ἦσαν ἐγκρατεῖς τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε τά μέγιστα ἡ λειτουργία εἰς τό Μελένικον ὄνομαστῆς σχολῆς, εἰς τήν ὅποιαν ἐδίδαξαν κατά καιρούς περιώνυμοι διδάσκαλοι, ὅπως οι Μανασῆς Ἡλιάδης, Χριστόφορος Φιλητᾶς, Πέτρος Παπαγεωργίου, Ἀδάμ Ζαπέκος, Δημήτριος Καλαμβακίδης καὶ πολλοί ἄλλοι.

Ο Χριστόφορος Φιλητᾶς τῆς Σχολῆς Μπαλάνων, διακεκριμένος φιλόλογος καί ίατρός, ἐδίδαξε εἰς τό Μελένικον τό πιθανώτερον κατά τό ἔτος 1795. Οἱ Μελενίκοι ηύτυχησαν νά ἔχουν ἑνα μεγάλον διδάσκαλον στό πρόσωπόν του.

Εἰς τό Μελένικον ἐδίδαξεν, ἐπίσης, καί ὁ ὄμοιώς ἀπό τήν Σχολήν Μπαλάνων προερχόμενος Πέτρος Παπαγεωργίου, ὁ ὅποῖος κατήγετο ἀπό τήν Σιάτισταν.

Μεταξύ τῶν κορυφαίων διδασκάλων τοῦ Μελενίκου ἀναμφιδόλως συγκαταλέγεται καί ὁ Ἀδάμ Ζαπέκος, ὁ ὅποῖος ἐδίδαξεν εἰς τήν Σχολήν τοῦ Μελενίκου ἐπί πολλά ἔτη. Ο Ζαπέκος, παραλλήλως μέ τά διδακτικά του καθήκοντα, κατά τάς Κυριακάς καί ἑορτάς ἐκήρυξε τόν θεῖον λόγον καί διεκρίνετο διά τήν ταπεινοφροσύνην του, τούς καλούς τρόπους του καί διά τό ὅτι ἡτο προσινής πρόσς ὄλους. Τόσον εἰς τό Μελένικον, ὅσον καί εἰς τάς Σέρρας, ἡ παρουσία τοῦ Ζαπέκον ὑπῆρξε ἀκροωτής ἐπωφελής, ὅχι μόνον μέ τήν διδασκαλίαν του, ἀλλά καί τόν λιτόν δίον του καί διά τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Σημειωτέον, ὅτι ὁ Ζαπέκος ὑπῆρξε διδάσκαλος καί τοῦ Ἀναστασίου Πολυζωίδη, ὁ ὅποῖος εἰς τό περισπούδαστον βιβλίον του «Νεοελληνικά» γράφει διά τόν Ζαπέκον, μεταξύ ἄλλων καί τά ἐξῆς: «Οὗτος (ὁ Ἀδάμ Ζαπέκος) δέν ἀπῆξισε νά συμμαθητεύσῃ καί νά συσπουδάσῃ εἰς προκεχωρηκυῖαν ἥλικίαν μετά τῶν νέων μαθητῶν του. Ἡτο ἀκάματος διδάσκαλος εἰς τό ἔργον του. Ωφέλησε τό Μελένικον ὅχι μόνον μέ τήν ἀπό καθέδρας διδασκαλίαν, ἀλλά καί διά τοῦ παφαδείγματος καί τοῦ ἀληθοῦς Σωκρατικοῦ δίον καί διά τάς ἐνδελεχεῖς κηρύξεις τοῦ θείου λόγου. Ἡκολούθησε τό τοῦ Σόλωνος «γηράσκω ἀεί διδασκόμενος». Διδάσκαλος τοῦ Πολυζωίδη ἡτο καί ὁ Χριστόφορος Φιλητᾶς, μαθητής τοῦ πολλοῦ διδασκάλου τῆς Σχολῆς Μπαλάνων, Ψαλλίδα.

Ο Δημήτριος Καλαμβακίδης, ἐκ Μελενίκου, ὑπῆρξεν ἔξεχων διδάσκαλος τοῦ Γένους καί φλογερός "Ελλην πατριώτης. Ἐπί πολλά ἔτη διετέλεσε διδάσκαλος εἰς τό Μελένικον. Κατά τά ἔτη 1839-1840 διετήρει ἰδιόκτητον τυπογραφεῖον, εἰς τό ὅποιον ἔξετύπωσεν ἴδιας του καί ἔνεας ἐργασίας.

Ο Δημήτριος Καλαμβακίδης ἐσπούδασεν εἰς τήν Βιέννην. Κατά τό ἔτος 1841 εἶναι Σχολάρχης τῆς ἐν Ἀλιστράτῃ Κεντρικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς καί παραλλήλως ἀσκεῖ καί τά καθήκοντα τοῦ γραμματέως τῆς αὐτόθι Ιερᾶς Μητροπόλεως. Τοῦτο προκύπτει ἐκ σχετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ εὐεργέτου τοῦ Μελενίκου καί ὀξίου τέκνου αὐτοῦ ίατροῦ Ἀναστασίου Παλλατίδου πρός τόν Καλαμβακίδην, προκειμένου νά φροντίση οὗτος διά τήν ὁργάνωσιν τῆς

Σχολῆς της. Ἀλλά καί ὁ Καλαμβακίδης μέ επιστολήν του πρός τὸν Παλλατίδην παρακαλεῖ αὐτόν διά τὴν ἀποστολήν βιβλίων κ.λπ. διδακτικῶν καί ἐποπτικῶν ὀργάνων διά τὴν Σχολήν τῆς Ἀλιστράτης.

Ο Καλαμβακίδης, πού ἦτο ἄριστος γνώστης τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, διεκρίνετο, μεταξύ τῶν ἄλλων, διά τὴν εὔρυμάθειάν του, τὸ γλαφυρόν τῆς γλώσσης του, τὸν πλοῦτον τῶν διανοημάτων του καί τὴν βαθεῖαν προσήλωσίν του πρός τὰ θεῖα.

Τό υφος τοῦ Καλαμβακίδη –ὅπως ἄλλως τε καί ὄλων τῶν ἄλλων διδασκάλων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ ὄποιοι διεκρίνοντο διά τὴν βαθεῖαν χριστιανικήν των πίστιν– ἦτο ἐντόνως θρησκευτικόν. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἀκολούθου Πρακτικοῦ τῆς τότε Μητροπόλεως Δράμας (τῆς ὁποίας ἡ ἔδρα εἶχε μεταφερθῆ τὴν 1ην Ιανουαρίου 1825 εἰς τὴν Ἀλιστράτην):

«Θεῖον δῶρον, καί οὐρανοβράβευτον δῶρον ἡ παιδεία καί ἡ κατά Θεόν Σοφία τῆς λογικότητος τοῦ ἀνθρώπου καί αὐτοῦ τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γνώσιμα τυγχάνουσα διαυγέστατον. Αὕτη γάρ τοῦ θρόνου τοῦ Παντάνακτος καί δημιουργοῦ τῶν ἀπάντων Θεοῦ παρεδρεύουσα, ἐφ' ἀπλοῦ τάς ἐλλείψεις τοῖς ἀγαπῶσι καί νύμφην ἀγαγέσθαι ἐκξητοῦσι, καί τὸν Σολομῶντα ἐκδιδάσκουσα, τά τε εἰς τὸν ποιητήν καί Πλάστην ἡμῶν Θεόν ἴερώτατα χρέη, καί τάς, ὑπέρ ὧν καθ' ἐκάστην παρ' αὐτοῦ ἀπολαμβάνομεν ἀγαθῶν, δοξολογίας καί εὐχαριστίας ἀναπέμπειν εὐγνωμόνως παιδαγωγοῦσα καί τά πρός τὸν πλησίον καθήκοντα καλῶς διαγιγνώσκειν... ἡ ἀχλύς δέ τῆς ἀμαθείας, τό ψηλαφητόν τοῦτο σκότος πανταχοῦ μέν, κατά μᾶλλον ἡ ἥττον παρεισέφροσεν, ἀγωνίζονται μέν οἱ κατά τόπους νοινεχέστεροι παντί σθένει, ἵνα ἔξοστρακίσαντες τοῦτο, ἀντιτάξωσι τὴν παιδείαν συνιστῶντες σχολεῖα Ἑλληνικά...»

Ταύτης τοίνυν τῆς Θεοδότου Παιδείας τῶν εὐγενῶν καί θείων χαρίτων, καί ἡμεῖς ἀπολαύσαντες εἰ καί ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ οὐρανίου αὐτῆς νέκταρος ἔγνωμεν, σύν Θεῷ μετά τὴν ἀρχιερατείαν ἡμῶν, τὸν ἀνέκαθεν διακαῆ πόθον καί ζῆλον ἡμῶν εἰς ἔργον προάξαι, καί ἐν τῇ Θεοσάστῳ ταύτῃ ἐπαρχίᾳ συστήσασθαι Ἑλληνικήν Κεντρικήν Σχολήν, τὴν στέρησιν ταύτης μεγίστην ξημίαν ἥγούμενοί τε καί κοινήν τῶν πνευματικῶν ἡμῶν τέκνων...

Ἐνεκρίθη δέ παρά πάντων ὅπως ἡ τοιαύτη Κεντρική τῆς ἐπαρχίας Ἑλληνική Σχολή συστηθῆ κατά τὴν χώραν Ἀλιστράτην, ὡς πρόσαφορον ἐπί τούτῳ καί κεντρικήν ἔχουσαν θέσιν καί τοῦ κατά καιρούς Μητροπολίτου ὡς τά πολλά ἐν αὐτῇ διαμένοντος...».

Ο Καλαμβακίδης, ἐκτός ἀπό τό πλῆθος τῶν ἐργασιῶν του, τάς ὄποιας ἔξεδωσε –μεταξύ τῶν ὀποίων προέχουσαν θέσιν κατέχουν ἡ Ἀριθμητική καί ἡ Γραμματική του– διεκρίθη, ἐπίσης, καί εἰς τὴν συγγραφήν ἐπιγραμμάτων.

”Εν τοιοῦτον ἐπίγραμμα, τό όποιον ἔγραψε τό ἔτος 1841 – ὅτε ἴδρυθη ἡ Κεντρική Ἑλληνική Σχολή τῆς Ἀλιστράτης – εἶναι καὶ τό κατωτέρω, τό όποιον ἐγράφη ἐπί πλακός ἐντοιχισθείσης εἰς τόν τοῖχον πλευρᾶς μιᾶς τῶν αἱθουσῶν ταύτης:

Τό μέν εἰς πόλιν Ἀλιστράτην βοτιάνειραν
κείνουν ὑπερτέλλον οἴκον ἐποψόμενοι
Ζιχναίων μουσοτροφάων ἵδρυμ' ἀγλαόν.
ἱμερόσεν θ' ἄτε δώματ' ἔχει σοφίης τ' ἀρετῆς
εὐρύμνους θαλάμους ἐλικωνιάδων πιστούς
ἄτρεμα δέρκο (οἶον;) ἔκτοθεν στίλβει ἀγλαῖην
Αὐγάζω ώς τήλοθεν μοῦνος
οἴκων ἀπάντων πτό(τι) δέρκεται· Υψοῦ ἐγγύθεν
πληγάδων ἰκνούμενος. Ἡ ἐσθλήν στεφάνην χώρας
τῆσδε περί κρηῆδεμν' ἔστεψε
κύδιμος ἀρχιθύτης Ἀγαθάγγελος μουσηγέτου
Χριστουπόλεως Ταρασίου μετά φωτός ἀρεταῖς
παντοίαις κεκοσμημένου ἥδι ἱερή σοφίη».

Ἐν Ἀλιστράτῃ Φεβρουαρίου 18, 1841.

Ἐν γένει, θά πρέπει νά λεχθῇ ὅτι ὁ Δημήτριος Καλαμβακίδης ὑπῆρξε μία ἔξέχουσα πνευματική φυσιογνωμία τῆς ἐποχῆς του, ἀφοῦ μέ τήν πολυσχιδῆ δρᾶσίν του ὠφέλησε πολλαχῶς τό Ἑλληνικόν Γένος καὶ τήν ἴδιαιτέραν του Πατρίδα, τό Μελένικον, εἰδικώτερον.

’Αλλά καὶ ἡ γενέτειρά μου, ἡ ἵστορική κωμόπολις τῆς Ἀλιστράτης, ὀφείλει πολλά εἰς τόν Καλαμβακίδην, δεδομένου ὅτι, ώς προελέχθη, διετέλεσε ἀρχιδιδάσκαλος καὶ πρῶτος Σχολάρχης τῆς περιωνύμου Κεντρικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς τῆς Ἀλιστράτης, ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἐφάμιλλος τῆς ἀντιστοίχου Σχολῆς τῶν Σερρῶν.

Μετά τόν Ζαπέκον καὶ τόν Καλαμβακίδην, ἐδίδαξεν εἰς τήν Σχολήν τοῦ Μελενίκου ὁ Γεώργιος Τζιέρης, ὁ ὁποῖος μετέφρασεν ἀπό τά Γαλλικά τό βιβλίον «Ἡ διδασκαλία κατά τήν ἀλληλοδιδακτικήν μέθοδον». Ἡ μετάφρασις αὐτή ἀπετέλεσε πολύτιμον ὀδηγόν διά τούς διδασκάλους τοῦ Μελενίκου.

’Εξ ἄλλου, δέν θά πρέπει νά παραλείψωμεν νά σημειώσωμεν, ὅτι εἰς τήν χορείαν τῶν ἐπιφανῶν διδασκάλων τοῦ Μελενίκου, συγκαταλέγονται, ἐπίσης, ὁ Ἰωάννης Βασιλείδης, συγγραφεύς τοῦ σπουδαίου βιβλίου «Ἡ Μακεδονία πρό τῆς Δωρικῆς μεταναστεύσεως», ὁ Νικόλαος Ζαχαριάδης, ὁ Δημήτριος Λάσκαρις, γόνος τῆς γνωστῆς καὶ ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τοῦ

Βυζαντίου, ὁ Γάϊος Λαζάρου, ὁ Κ. Σπούτης, ὁ Δημήτριος Βαρδάκας, ὁ Μετσοβίτης καί πολλοί ἄλλοι.

Θά πρέπει νά λεχθῇ ἀκόμη ὅτι τά παιδιά πού ἀποφοιτοῦσαν ἀπό τήν σχολήν τοῦ Μελενίκου, συνεπλήρωνον τάς σπουδάς των εἰς Σέρρας. Κατά τόν Πολυζωῆδην, ὅσοι ἀπεφοίτων ἀπό τήν Σχολήν τοῦ Μελενίκου «ἐνεφοροῦντο πνεύματος ἀγίου καί ἐνθέρμου ζήλου πρός τήν Ἑλληνικήν Παιδείαν, συνδυασμένην μέ τήν Ὁρθόδοξον χριστιανικήν πίστιν».

Τό Μελένικον εἰς τάς ἀρχάς τοῦ 18ου αἰώνος παρουσίαζε μεγάλην ἀνάπτυξιν. Τοῦτο προκύπτει, ἐκτός τῶν ἄλλων, καί ἀπό σχετικήν ἀναφοράν τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, συγγραφέως καί γεωγράφου, Μελετίου, ὁ ὅποιος εἰς τό βιβλίον του «Γεωγραφία» σημειώνει, μεταξύ ἄλλων, ὅτι «...Μελένικος τά νῦν πόλις διάσημος ἔχουσα θρόνον μητροπολιτικόν, ἡ ὅποια τό πάλαι ἦτο φρούριον ἴσχυρώτατον». Ἐξ ἄλλου, καί ὁ Ρήγας Φεραίος ἀναφέρει τό Μελένικον εἰς τήν Χάρταν του.

Ως συνέδαινεν καί εἰς ὅλας τάς μεγαλυτέρας πόλεις, ἔτοι καί εἰς τό Μελένικον εἰς τά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας αἱ ἐργαζόμεναι ἐπαγγελματικαὶ τάξεις ἥσαν ὀργανωμέναι εἰς τά τόσον γνωστά «ἰσνάφια» μέ τήν ιεραρχικήν των κλίμακα τῆς τεχνικῆς του ἐκπαιδεύσεως, τό τσιράκι, τόν κάλφα, τόν μάστορα καί τόν πρωτομάστορα. Τό 1813 ὑπῆρχον εἰς τό Μελένικον τά «ἰσνάφια» τῶν βοιατζήδων, τῶν παπουτσήδων, τῶν γουναράδων, τῶν ραφτάδων, τῶν μπακάληδων, εἰς τά ὅποια ἀργότερον προσετέθησαν καί τά «ἰσνάφια» τῶν σαμολαδάδων, τῶν ταμπάκηδων (βυρσοδεψῶν) καί τῶν σομπατζήδων.

Ἐξ ἄλλου, κατά τόν 18ον αἰώνα λειτουργοῦσαν εἰς τό Μελένικον πολλά σωματεῖα καί σύλλογοι. Μεταξύ αὐτῶν, ἐπί πολλά χρόνια ὑπῆρξε ἡ Φιλανθρωπική Ἐταιρία, ἡ ὅποια διέθετε κεφάλαιον πενήντα χιλιάδων λιρῶν. Ἡ Ἐταιρία αὐτή εἶχεν ὡς σκοπόν, κατά τό Καταστατικόν της, τήν μέ κάθε τρόπον προστασίαν τῶν χριστιανῶν, καταβάλλοντας λύτρα καί πληρώνοντας χρέη διά τήν ἀποφυλάκισιν κρατουμένων καί ἀποστέλλοντας σχολικά βιβλία καί γραφικήν ὕλην εἰς τά σχολεῖα. Κάθε χρόνον διέθετε διά φιλανθρωπικούς σκοπούς τό ὅχι εὐκαταφρόνητον, διά τήν ἐποχήν ἐκείνην, ποσόν τῶν 350 λιρῶν.

Ἡ Φιλανθρωπική Ἐταιρία τοῦ Μελενίκου εἶχε μεγάλην πολιτικήν ἰσχύν καί ἀπελάμβανε μεγάλου κύρους, μέ ἀποτέλεσμα πολλάς φοράς νά κατορθώσῃ νά γλυτώσῃ Ἕλληνας κατηγορουμένους ὅχι μόνον ἀπό βεβαίας καταδίκας εἰς φυλακίσεις καί εἰς χρηματικάς ποινάς, ἀλλά καί ἀπό τήν ἀγχόνην. Μέ τό κῦρος της καί τήν ἡθικήν πίεσιν πού ἀσκοῦσε εἰς τούς σατράπας τῶν Σερρῶν καί εἰς τούς τοπάρχας τῆς περιφερείας, ἐπετύγχανε νά μειώνῃ τά

ΣΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΕΤΡΟΥ ΠΕΝΝΑ

ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ
ΚΑΙ
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 1946

ύπερογκα ποσά φόρων πού ἐπεβάλλοντο εἰς τοὺς Μελενικίους, οἱ ὅποιοι, ὡς ἦτο φυσικόν, ἀδυνατοῦσαν νά τά πληρώσουν.

Πολύτιμος ἀρωγός τοῦ σπουδαίου ἔργου πού ἐπιτελοῦσε ἡ Φιλανθρωπική Ἐταιρία τοῦ Μελενίκου, ὑπῆρξε ὁ ἱατρός, μέλος τῆς ἐν Βιέννη Αὐτοκρατορικῆς Ἰατρικῆς Συνδιδακτορίας, Ἀναστάσιος Παλλατίδης, ὁ ὥποιος ἦτο διακεκριμένον μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Παροικίας τῆς Βιέννης καί Μέγας εὐεργέτης τοῦ «Κοινοῦ» Μελενίκου¹ καί τῶν Σχολῶν του. Ἀλλά καί ἄλλοι πλούσιοι Μελενίκιοι, διαδιοῦντες εἰς τήν Αὐστροουγγαρίαν, ὥπως οἱ Χρῆστος Μάνου καί Μανασῆς Ηλιάδης, ἐνίσχυν μέ χρηματικά ἐμβάσματα καί δωρεάς των τό ἔργον τοῦ ἐν λόγῳ φιλανθρωπικοῦ σωματείου τοῦ Μελενίκου, τό ὥποιον μέ τήν πάροδον τοῦ χρόνου ἀπέβη ὁ προστάτης καί διοιθός τῶν ἀναξιοπαθούντων Ἐλλήνων.

Ἡ Φιλανθρωπική Ἐταιρία Μελενίκου, μεταξύ ἄλλων, μεριμνοῦσε καί διά τήν συντήρησιν τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν σχολείων καί τῶν εὐαγῶν Ἰδρυμάτων, ἀκόμη δέ καί διά τήν μισθοδοσίαν τῶν διδασκάλων καί διδασκαλισσῶν, εἰς περίπτωσιν πού τό «Κοινόν Μελενίκου» ἀντιμετώπιζεν οἰκονομικήν δυσχέρειαν.

Ἐξ ἄλλου, ὄνομαστόν σωματεῖον εἰς τό Μελένικον ὑπῆρξε ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Κυριῶν καί Δεσποινίδων «Ἀρμονία», ἡ ὥποια ἰδρύθη τό ἔτος 1907 καί ἐκτός ἀπό τήν ἀνεκτίμητον ἐθνικήν προσφοράν της, ἀνέπτυξε καί μεγάλην φιλανθρωπικήν δρᾶσιν, συνεργασθεῖσα πρός τοῦτο στενῶς καί μέ τό ἔτερον, ἐπίστης σπουδαῖον καί λίαν ἀξιόλογον σωματεῖον τοῦ Μελενίκου, τόν «Σύνδεσμον Εὐελπίδων Μελενίκου», πού ἦτο σωματεῖον ἀνδρῶν μέ παρεμφερεῖς σκοπούς.

Αἱ γυναικεῖς τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος «Ἀρμονία», διεκρίθησαν διά τήν ἐθνικήν των δρᾶσιν, τό θάρρος, τήν καρτερίαν καί τήν αὐτοθυσίαν των καί γενικῶς διά τήν ἐθνωφελή δρᾶσιν των.

Τόσον ἡ «Ἀρμονία», ὥσον καί ὁ «Σύνδεσμος Εὐελπίδων Μελενίκου», καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς ὑπάρξεως καί λειτουργίας των, ἐπετέλεσαν μέγα ἐθνωφελές ἔργον μέ πολυσχιδῆ δρᾶσιν, συνισταμένην μεταξύ τῶν ἄλλων εἰς τήν ἀπόκρυψιν πολεμοφοδίων εἰς τάς κατοικίας τῶν Μελενικίων, εἰς τήν παντοειδῆ ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, ἀψηφώντας τούς μεγάλους κινδύνους καί τάς αὐστηράς συνεπείας αὐτῶν τῶν παρατόλμων ἐνεργειῶν καί γενικῶς εἰς ἔντονον ἀγώνα διά τήν προστασίαν

1. Βλ. σχετικά τή μελέτη τοῦ Π.Θ. Πέννα, φωτοτυπία τοῦ ἐξωφύλλου τῆς ὥποιας παρατίθεται στήν ἔναντι σελίδα.

τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καί τῶν ἐθνικῶν μας παραδόσεων. Πρός ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν των αὐτῶν οἱ Μελενίκοι συνεργάζοντο στενῶς μέ τούς κατοίκους τοῦ Σιδηροκάστρου, τοῦ Πετριτσίου, τοῦ Νευροκοπίου, τῆς Στρωμνίτσης καί τῶν λοιπῶν χωρίων τῆς περιοχῆς. Ιδιαιτέρως στενή καί πρό πάντων συχνή ἦτο ἡ συνεργασία καί ἐπικοινωνία τῶν Μελενικίων μέ τούς κατοίκους τοῦ Σιδηροκάστρου ἀκόμη καί εἰς τόν κοινωνικόν καί ἐπαγγελματικόν τομέα.

Θά πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι ὁ «Σύνδεσμος Εὐελπίδων Μελενίκου», ίδρυθείς τό 1906 εἰς τό Μελένικον, συνεχίζει καί σήμερον εἰς τό Σιδηρόκαστρον τήν ἐθνωφελῆ δρᾶσιν του. Ὁ ἐν λόγῳ Σύλλογος ἐνσωματῶν τό παλαιόν «Κοινόν» μέ μέλη τούς πλέον ἐπιλέκτους τῶν ἀπογόνων, ἀποτελεῖ τήν σύγχρονον Κιβωτόν, εἰς τήν ὁποίαν ἐνηποθηκεύθη ὡς ίερά παρακαταθήκη τό ἀθάνατον προγονικόν πνεῦμα.

Τέλος, θά πρέπει νά ἀναφέρωμεν συναφῶς, ὅτι ὑπό τοῦ ἐν Σιδηροκάστρῳ «Συνδέσμου Εὐελπίδων Μελενίκου» ἐφυλάσσοντο τά ἀρχεῖα τοῦ «Κοινοῦ Μελενίκου», τά ὁποῖα μετεφέρθησαν ἐκεῖ ὑπό τῶν Μελενικίων τόν Ίουλιον τοῦ 1913, ὅταν ἔξηναγκάσθησαν νά ἐκπατρισθοῦν ἐκ τοῦ πατρίου ἐδάφους καί νά μεταναστεύσουν, κατά τό πλεῖστον, εἰς τό Σιδηρόκαστρον, συνεπεία τῆς διά τῆς ἀδίκου συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου τῆς 28ης Ιουλίου 1913, παραχωρήσεως τοῦ ἀπό ἀμνημονεύτων ἐτῶν Ἐλληνικωτάτου Μελενίκου, εἰς τούς Βουλγάρους.